

Deens zilverwerk

Uniek zeeforelproject op weg naar 25 jarig jubileum

Seatrout Fyn, het Deense zeeforelproject nadert haar 25 jarige jubileum en de vaart is er nog niet uit. Dit unieke project, dat zowel commercieel als economisch een groot succes is, heeft de forel terug in de Deense rivieren en beken gebracht en vormt tegelijkertijd de basis voor een toeristisch-recreatief topproduct.

Tekst & Fotografie Martin Lerkenfeld Jensen, Seatrout Fyn Organization

Nieuwe banen, ecologisch herstel, betere sportvisserij, meer toeristen en duurzaamheid. Dat lijkt in tegenpraak met elkaar. Zo niet op het Deense Funen en de omliggende eilanden. Dankzij een uitgekiend visstandbeheer, het opheffen van vismigratiebarrières, beekherstel en het verbeteren van de waterkwaliteit, is Denemarken uitgegroeid tot een sportvisbestemming van internationale allure.

Samenwerkingsproject

Seatrout Fyn (Havørred Fyn in het Deens) is een samenwerkingsproject van tien gemeenten op het eiland Funen. Het project bestaat uit drie verschillende onderdelen:

- rivier- en beekherstel
- het kweken en uitzetten van zeeforelsmolts
- sportvisserijmarketing en -promotie

Het onderdeel rivier- en beekherstel wordt gecontroleerd door een projectgroep die bestaat uit afgevaardigden van de deelnemende gemeentes. Dit zijn ecologen en hydrologen met veel gebiedskennis. Zij monitoren zowel de chemische, fysische als ecologische waterkwaliteit waarbij vooral gekeken wordt naar veranderingen ten gevolge van de genomen maatregelen. De projectgroep komt twee maal per jaar bijeen en bepaalt dan welke projecten de hoogste prioriteit krijgen. Het aantal projecten dat jaarlijks wordt gestart is afhankelijk van de grootte en de kosten ervan. In de periode 2007 – 2010 bijvoorbeeld zijn 36 projecten met een totale waarde van 1,1 miljoen euro uitgevoerd.

Indicatorsoort

In stromende wateren kan forel worden beschouwd als ideale indicatorsoort. Doordat de maximale populatiegrootte van forel in beken met de hoogste ecologische kwaliteit bekend is, kan de actuele gesteldheid van een beek worden afgemeten aan de aanwezige hoeveelheid forel. Parameters zoals waterdiepte, type forel, gemiddelde leeftijd forel en de dichtheid van forellen per 100 vierkante meter, geven een goede indicatie van de ecologische kwaliteit van het water en de potentie ervan.

Dankzij Seatrout Fyn zijn er meer dan 200 barrières voor forel verwijderd in Funen en de omliggende eilanden en is ruim 500 kilometer aan beken weer geschikt gemaakt als paai- en opgroeigebied voor de zeeforel. Het opheffen van migratiebarrières alleen is echter niet voldoende. De biologische, chemische en fysische gesteldheid van het water is net zo belangrijk. Reden dat Seatrout Fyn zich ook richt op het herstellen van natuurlijk meanders, schoonmaken van rivierbeddingen, het zuiveren van afvalwater en natuurvriendelijk onderhoud.

Vrije doorgang

Een goed voorbeeld van het weer optrekbaar maken van beken is dat van de Bogense Bybæk, een beek die door het centrum van de stad Bogense stroomt. Het benedenstroomse deel is door een molen van de rest van de beek gescheiden. Door de aanwezigheid van deze molen is een hoogteverschil van 3,5 meter ontstaan. Het bovenstroomse deel heeft een hoge KRW-score, maar is vanwege de molen niet optrekbaar voor vis en andere fauna. Uit onderzoek komt echter naar voren dat de beek uitermate geschikt is als paai- en opgroeigebied voor zeeforel. In 2008 heeft de gemeente Nordfyn, geïnitieerd door Seatrout Fyn, maatregelen genomen om de beek weer optrekbaar te maken. Door een bypass met een lengte van 550 meter is het hoogteverschil van 3,5 meter gecompenseerd en kan zeeforel de beek optrekken. Door de goede waterkwaliteit, de aanwezigheid van grindbodems en de passeerbaarheid van de molen, is de beek weer geschikt voor zeeforel. Ook blijkt de Bogense Bybæk weer volledig optrekbaar voor macrofauna.

Het resultaat van deze maatregelen mag er zijn. Uit monitoring van de Fuunse bioloog Bent Nielsen blijkt al dat er in het eerste jaar na de aanleg van de bypass sprake was van succesvolle paai van zeeforel. In de periode 2008 – 2012 is de beek in vergelijking met 290 andere bemonsterde locaties uitgegroeid tot het water met de hoogste aantallen juveniele forel. De maatregelen zijn niet alleen erg succesvol geweest, maar waren ook in korte tijd effectief. Een beek die 500 jaar lang in twee delen was gescheiden en daardoor ecologisch niet optimaal kon functioneren is in slechts een paar jaar tijd veranderd in een groene oase midden in de stad.

Duurzaam herstel

Projecten zoals de Bogense Bybæk worden overal in en rondom Funen uitgevoerd. Het herstellen van beeklopen wordt daarbij gecombineerd met visserijkundige onderzoeken, kweekprogramma's en het uitzetten van zeeforel. Seatrout Fyn werkt daarin nauw samen met universiteiten, hengelsportorganisaties, waterbeheerders en Fyns Laksefisk, een viskwekerij gespecialiseerd in zeeforel. Deze kwekerij is verantwoordelijk voor het kweken en uitzetten van de juiste stammen. Dit is geen eenvoudige klus. Zo worden met behulp van het elektrovisapparaat eerst volwassen zeeforellen gevangen die in het betreffende watersysteem thuishoren. Deze vissen worden vervolgens gebruikt als ouderdieren en hun nakomelingen worden als smolt weer in dezelfde beek uitgezet. De hoeveelheid uitgezette forel hangt af van het ecologisch herstel van de beek. Hoe hoger de kwaliteit van het beekstelsel des te minder molts er worden uitgezet. De populatie zeeforel wordt hierdoor geleidelijk steeds duurzamer en datzelfde geldt voor de sportvisserij. ➤

*Het zeeforelproject is goed voor
64.000 overnachtingen van
buitenlandse sportvissers*

Dat dit werkt blijkt uit de monitoringsgegevens: in de periode 1998 tot 2008 is de hoeveelheid forelbroed verdrievoudigd. Deze jonge vis is afkomstig van vissen die zichzelf voortplanten in de betreffende beken. Bijna alle beek- en riviersystemen op het eiland Funen laten dit beeld zien. Het meest in het oog springende voorbeeld is dat van de Puge Mølle Å waar de hoeveelheid broed in de onderzoeksperiode is toegenomen met meer dan een factor vijf. Vast staat dat de combinatie van beekherstel, het opheffen van migratiebarrières en uitzettingen, een solide basis vormt voor een duurzaam herstel van forelpopulaties in Denemarken.

Inzet vrijwilligers

Het succes van Seatrout Fyn is voor een belangrijk deel te danken aan de vrijwillige inzet van hengelsportverenigingen en individuele sportvissers. Zij helpen bij het aanleggen van grindbedden, assisteren bij visserijkundige onderzoeken en leveren een bijdrage aan het uitzetten van de smolts. Een belangrijk deel van het vrijwilligerswerk wordt uitgevoerd door de 'Gravel Gang' een samenwerkingsverband van 27 hengelsportverenigingen die 80 gepassioneerde vrijwilligers op de been weet te brengen. De Gravel Gang heeft inmiddels meerdere onderscheidingen ontvangen voor hun bijdrage aan het

herstel van de Fuunse beken en rivieren. Onlangs ontvingen ze een grote, particuliere bijdrage om de Staviss Å te restaureren. De Deense hengelsportorganisatie draagt bij in deze zorg voor kwaliteitsborging van het vrijwilligerswerk met het geven van cursussen en voorlichtingsactiviteiten.

Gewicht in zilver waard

Zeeforel wordt in Denemarken steeds vaker als 'zilverwerk' betiteld. Niet alleen vanwege de zilveren flanken van deze salmonide, maar vooral omdat de vis zijn gewicht in zilver waard is.

Het Deense ministerie van Voedsel, Landbouw en Visserij en de technische universiteit monitoren de effecten van het zeeforelproject. Hieruit blijkt dat elk van de 316.000 zeeforellen die jaarlijks door sportvissers wordt gevangen, een toeristisch-recreatieve waarde vertegenwoordigt van niet minder dan 600 euro. Met een gemiddeld gewicht van 1,7 kilo levert een zeeforel 350 euro per kilo op. Zeeforel is dus inderdaad bijna zijn gewicht in zilver waard.

Additionele opbrengsten

Seatrout Fyn heeft verder becijferd dat het zeeforelproject alleen al op het eiland Funen zorgt voor 64.000

Seatrout Fyn trekt jaarlijks tienduizenden buitenlandse sportvissers naar Denemarken.

overnachtingen per jaar van buitenlandse sportvissers en goed is voor een additionele opbrengst van ruim 10 miljoen euro. Een deel van deze opbrengst vloeit via belastingen weer terug in de kas van de deelnemende gemeenten op Funen en omliggende eilanden. Deze gemeenten investeren dit geld vervolgens weer in Seatrout Fyn, waardoor nog meer beken kunnen worden geres- taureerd en de populatie zeeforel verder kan worden vergroot. Een prachtig voorbeeld van een win-winsitu- atie voor zowel overheden, landeigenaren, de toeris- tisch-recreatieve sector en niet te vergeten de sport- visser uit binnen- en buitenland. Daarnaast werkt Seatrout Fyn ook nog eens als banenmotor.

Kaderrichtlijn

Het zeeforelproject is succesvol en heeft inmiddels een aanzienlijke economisch belang verworven. Bijzonder is dat het project zichzelf, mede door de inzet van enthousiaste vrijwilligers, in stand houdt. Naar verwachting zal vanaf 2015 vis in Denemarken deel gaan uitmaken van de KRW-beheerplannen. Wanneer de zeeforel en daarmee samenhangend sportvisserij, mee worden genomen in deze plannen is het maatschappelijk draagvlak voor de KRW-plannen zonder meer gegarandeerd. **V**

Een van de vele door Seatrout Fyn geres- taureerde beken.

Seatrout Lauwersmeer?

Voor een Nederlands zeeforelproject lijkt het Lauwersmeer tussen Groningen en Friesland geschikt: een groot, dynamisch water met mogelijkheden van vismigratie tussen zout en zoet via de zeesluizen bij Lauwersoog. In de jaren 60 van de vorige eeuw is het meer ontstaan toen de Lauwerszee werd afgesloten van de Waddenzee. Zo ontstond een zoet natuurgebied van 6000 hectare waarvan 2000 hectare open water. Het heeft de status van Nationaal Park en Natura 2000 gebied: de natuurwaarde is groot. Toch kan in de ogen van de Hengelsportfederatie Groningen Drenthe natuurontwikkeling prima samengaan met het bevorderen van de sportvisserij als vorm van ecotoerisme door onder meer uitzet van zeeforel. Denemarken is hierbij een inspirerend voorbeeld.

De federatie heeft bureau Linkt en Wanningen Water Consult gevraagd de mogelijkheden te onderzoeken van een brede coalitie. Zij moeten een plan van aanpak opstellen voor het Lauwersmeer dat enerzijds is gericht op het ontplooiën van initiatieven voor sportvissers en anderzijds op het verder verbeteren van het leefmilieu van vissen. Bij dat laatste zijn migratiemogelijkheden van en naar zee erg belangrijk. Niet alleen voor zeeforel, maar ook voor soorten als paling, fint, stekelbaars en spiering. Omdat ook in het achterland migratiebarrières voor vissen passeerbaar worden gemaakt, zijn Drentse beken waaronder het Peizerdiep en ook Friese wateren voor zeeforel bereikbaar.

De coalitie is er inmiddels. Ze bestaat uit de Hengelsportfederatie Groningen Drenthe en Sportvisserij Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Staatsbosbeheer, Sportvisserij Nederland, VVW Lauwersland en de Waddenvereniging: een perfecte mix van beheerders en belangenbehartigers.

Momenteel wordt gewerkt aan het plan van aanpak. Dit voorjaar komt een delegatie uit Denemarken naar het Lauwersmeer om aan de zeeforelcoalitie uit te leggen hoe zij het hebben aangepakt. Ook zullen ze de Drentse beken beoordelen op hun geschiktheid als paaigebied voor zeeforel. Het streven is het ontwikkelen van een set van concrete maatregelen, gericht op promotie van het Lauwersmeer, voorzieningen voor sportvissers, verbeteren van migratie- mogelijkheden en het leefmilieu voor de migrerende vissoorten én de uitzet van zeeforel. Een subsidieaanvraag bij het Waddenfonds ligt vervolgens in de loop van 2013 in het verschiet.

Surf voor de geraadpleegde literatuur naar www.invisionair.nl

Surf voor meer informatie over het Deense zeeforelproject naar: www.seatrout.dk